

ПРО УЧАСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ У КЛАСТЕРИ ЛОКАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ

378. 013+361. 3+302

Біла О. О.

У статті розкриваються особливості створення локально-орієнтованого кластера як інноваційної форми впровадження соціально-педагогічних проектів співтовариства майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Ключові слова: майбутній фахівець соціономічної сфери, тематичний кластер, територіальний кластер, соціально-педагогічний проект.

В статье рассматриваются особенности создания локально-ориентированного кластера как инновационной формы внедрения социально-педагогических проектов сообщества будущих специалистов социономической сферы.

Ключевые слова: будущий специалист социономической сферы, тематический кластер, территориальный кластер, социально-педагогический проект.

The article essence of the locally-oriented cluster is examined as an innovative form of introduction of socially-pedagogical projects of association of future specialists of socionomic sphere..

Key words: future specialist of socionomic sphere, thematic cluster, territorial cluster, socially-pedagogical project.

В умовах надзвичайно динамічних політичних перетворень в українському суспільстві, посилення конкурентних ринково-економічних відносин, перегляду соціальних пріоритетів у сфері освіти, її глобалізації, актуалізується проблема об'єднання інтелектуальних, життєвотворчих і вольових зусиль спеціалістів соціономічних професій для втілення різномасштабних інноваційних змін в освітньому середовищі.

Йдеться про осмислення сучасних підходів до підготовки майбутніх керівників і персоналу освітньої галузі в оновлених соціальних реаліях, де стрімко розширюються типи і види освітніх установ, громадських організацій, благодійних фондів; збільшуються різновиди дитячих, молодіжних і батьківських цільових груп, робота з якими відбувається в екстремальних умовах та потребує створення цільових (проектних) груп; активізується процес пілотування на муніципальному, національному та міжнародному рівні інноваційних освітніх, культурологічних, екологічних, благодійних проектів тощо. У зв'язку з цим особливої ваги набуває проблема професійної підготовки енергодійних, креативних, змобілізованих фахівців-соціономів освітньої галузі, які здатні швидко реагувати на нові умови соціальної та професійної дійсності, відповідально приймати колективні рішення, втілювати інтердисциплінарну проектно-центровану професійну діяльність з урахуванням суспільних змін і тенденцій.

Враховуючи пріоритетні завдання, що містяться в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, нові підходи до професійної освіти фахівців соціономічної сфери у логіці “бакалавр-магістр”, прицільної уваги потребує: створення такої концепції навчально-виховного процесу в умовах педагогічного університету, яка б дозволила майбутнім спеціалістам оволодіти основами знань з проектного менеджменту в галузі освіти, технологіями розробки та впровадження проектів у різних сферах професійного самоздійснення спеціалістів соціономічних професій (сфері освіти та культури, охорони здоров’я, охорони правопорядку, соціального захисту населення, сфері служб для молоді тощо); наукове осмислення моделі особистості спеціаліста соціономічної сфери як суб’єкта проектування професійної діяльності; формування на всіх етапах професійного становлення соціально активної, відповідальної, мобільної особистості майбутнього фахівця, зорієнтованої на максимальну реалізацію інтелектуального, емоційного, креативного потенціалу в партнерській діяльності проектною командою; підтримка та стимулювання особистісно-професійного саморозвитку студентів, їх життєвої самореалізації в освітній, культурно-творчій, екологічній, правовиховній, благодійній проектній діяльності на локальному, загальнодержавному, міжнародному рівнях.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей створення локально-орієнтованого кластера як інноваційної форми впровадження соціально-педагогічних проектів співтовариства студентів соціономічних професій.

Проблема проектування діяльності у соціально-педагогічній сфері сьогодення набуває міжгалузевого, універсального, інтердисциплінарного значення. Поряд із існуючим інженерно-виробничим походженням, у соціономічному контексті проектування професійної діяльності особистості є предметом вивчення в психології, педагогіці, соціальній роботі, проектному менеджменті тощо. Так, теоретичний аналіз джерел з проектного менеджменту, психології педагогічного менеджменту, засвідчив про докладне вивчення проблем формування проективного мислення, підготовки професіоналів соціономічної сфери до індивідуальної, групової та колективної проектувальної діяльності (І.Бех, Л.І.Даніленко, Вільям.Р.Дункан, Л.Карамушка, Н.Коломінський, Н.Кузьміна, В.Олійник, Є.Клімова, О.Саннікова, В.Семіченко, В.Трілленберг, О.Чебикін, Ю.Швалб.).

Системні компоненти професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери були досліджені в таких аспектах, як: підготовка майбутніх педагогів до проектування інноваційної діяльності в освітній сфері (І.Богданова, В.Докучаєва, Н.Кічук, О.Пометун, В.Химинець), до проектування виховного процесу й організаційних форм виховної діяльності (О.Безпалько, О.Коберник, І.Коновальчук, Є.Литвиновський), правовиховної роботи (Я.Кічук, І.Ковчина), комунікативної діяльності (О.Гура, А.Первушина), освітньо-дозвілєвої діяльності (С.Пашенко, Л.Пундик). Дидактичні засади проектування в освітніх установах були обґрунтовані у працях В.Костіної, Т.Подобедової, Є.Полата, О.Савченко, Д.Чернілевського).

Незважаючи на значну кількість наукових праць щодо поліаспектного становлення професіоналів соціономічних спеціальностей в умовах неперервної освіти, проблема цілісного осмислення процесу підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до проектноорієнтованої професійної діяльності перебуває на периферії наукового пошуку вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Слід підкреслити, що у контексті ідей європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) особливий акцент робиться на створенні та захисті студентами авторських навчальних проєктів в руслі тих дисциплін, що передбачені нормативною і варіативною частинами навчального плану вищого закладу освіти.

В той самий час досвід свідчить, що специфіка підготовки майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери обумовлює дуальний підхід щодо створення та втілення навчальних проєктів у руслі таких нормативних дисциплін, як: “Корекційна педагогіка”, “Методика організації влонтарського руху”, “Методика соціально-педагогічної роботи за місцем проживання”, “Управління соціально-педагогічними проєктами”. Йдеться не лише про індивідуальний захист авторської проєктної розробки (що, звичайно, для деяких студентів і може бути оптимальним), а й про свідоме об’єднання студентів у кілька команд задля групової розробки проєкту, впровадження проєктних заходів на локальному рівні та презентації їх результатів.

Однак, Т.Азарова та Л.Абрамов роблять акцент на недоцільність автономії проєктних груп, що діють на одній території. Ці науковці справедливо підкреслюють, що, як правило, ініціативні групи, “організації реалізувати проєкти на одній території або за близької проблематики, але на різних територіях, слабо взаємозалежні між собою, що утруднює процес погодженості впливів, стійкості зв’язків між ними, стабільності й наступності їхнього функціонування” [1, с. 75]. Це веде до “нераціонального використання ресурсів для досягнення цілей проєктної діяльності” [1, с. 75]. Впровадження ж кластеру як новаторської форми підтримки студентських проєктних ініціатив сприяє усуненню подібних недоліків і в той же самий час, оптимізує процес соціального партнерства між студентами-учасниками різних проєктних груп.

Слово “**кластер**” в перекладі з англійської мови означає кисть, гроно; скупчення (однорідних предметів). Як особлива технологія реалізації проєктної діяльності на локальному рівні, кластер — це об’єднання зусиль для вирішення якоїсь проблеми. Слід звернути увагу на те, що продуктивним є об’єднання студентів з громадськими, державними і комерційними організаціями. На прикладі створеного нами *кластеру студентських благо-ініціатив*, як неформального, але продуктивного співтовариства кілької груп молодих людей, охарактеризуємо його основні риси.

1. *Тематичність кластеру*. Йдеться про консолідацію добровільних зусиль майбутніх фахівців з різних факультетів для руху в одному стратегічному напрямку — підвищення благодійних ініціатив студентської молоді в дитячих установах на локальному рівні. Така стратегія “єдиного удару” надала можливість кожному студенту як учаснику кластера займатися спільною для всіх проблемою, що вирішується зусиллями різних соціальних партнерів і за допомогою різних проєктів.

2. *Територіальність кластеру*. Наявність комплексу студентських благодійних проєктів, які одночасно було реалізовано молодими добровільцями в місті Одеса. Він включав: благодійний проєкт “Новорічний настрій — дітям!”, етно-освітньо-дозвільний проєкт “Віра в Диво”, еко-благодійний проєкт “Чисті парки нашого міста”, арт-проєкт для першокурників “Арт-терапія — зцілення творчістю”.

3. Студенти-благотворителі, як учасники кластеру проектів, не мають юридично фіксованого статусу, бо поєднуються добровільно на засадах спільного інтересу.

4. У кластері поєднуються декілька команд студентів як з однієї групи, факультету, так і з різних факультетів. А це означає, що молоді люди набувають різні спеціальності, що, в свою чергу, сприяє багатоаспектному вирішенню проблеми допомоги та підтримки різних категорій дітей на фаховому рівні.

5. Студенти-учасники кластеру проектів, хоча і представляють різні факультети (або у межах одного факультету навчаються в різних групах), добре знайомі через те, мають досвід взаємодії між собою в попередній суспільній діяльності, ініційованій студентською радою університету.

6. Кожна студентська мікро-група, що входить у кластер проектів, у будь-який момент (у різних непередбачених обставинах) виступає в ролі додаткового, підтримуючого ресурсу для іншої мікро-групи.

7. Об'єднуючою структурою для кластеру студентських благо-ініціатив у вищій школі може бути кафедра, соціальна служба університету, студентська рада. Досвідчені фахівці-наставники з цих підрозділів покликані забезпечити:

- науковий супровід під час розробки студентами проектних пропозицій, організаційних заходів щодо їх втілення в різних дитячих навчально-виховних закладах, службах, благодійних організаціях і фондах;

- координацію та контроль діяльності студентських проектних команд;

- інструктивно-методичні матеріали для проведення моніторингу проекту, систематизації проектної документації, оформлення звітів-презентацій проектно-впроваджувальної діяльності студентської молоді.

У рамках створеного нами співтовариства ініціативних соціально відповідальних студентів різних факультетів для кластерної реалізації локальної благодійної діяльності в різних дитячих установах міста Одеси та з колективом першокурсників університету, було проведено низку проектних заходів. Увесь студентський загін із 15 осіб було передиференційовано відповідно до їх спільних інтересів і тих соціальних змін, які вони очікували відповідно зі своїми благо-ініціативами. Було утворено 4 проектні команди і, відповідно, втілено 4 соціально-педагогічних проекта на локальному рівні. Представимо більш детально зміст реалізованих проектних заходів у таблиці.

Таблиця
Кластер студентських благо-ініціатив

Назва проекту	Назва та адреса дитячої установи	Зміст добровільних соціальних дій
благодійний проект «Новорічний настрій – дітям!»	Комунальна установа «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей» вул. Боженка, 19-В, м. Одеса, 65098	Проведення благодійного новорічного концерту з участю студентів-лауреатів бальних танців і співочих конкурсів, проведення новорічних розваг, конкурсів, хороводів; вручення новорічних подарунків дітям «групи ризику» («діти вулиці», влаштовані на тимчасове перебування у центрі)

етно-освітньо-дозвільний проект "Віра в Диво"	Одеська ЗОШ № 46, вул. Космонавтів, 70, м. Одеса, (25 учнів 1-А кл.)	Організація сумісно з першокласниками казкової феєрії свята зі Святим Миколаєм (проведення новорічної етно-тетралізації, народних ігор і розваг, конкурсів і дитячого концерту)
еко-благодійний проект "Чисті парки нашого міста"	Одеський НВК «Ступені» (вальдорфська школа І-ІІІ ступенів, дитячий садок), 4 кл.	Організація екологічного загону учнів 4 класу для проведення еко-акцій зі збору осіннього листя та сміття в міському парку за адресою: вул. Льфа і Петрова, 28 / а (м. Одеса)
арт-проект для першокурсників "Арт-терапія – зцілення творчістю"	ПНПУ ім. К.Д.Ушинського	Проведення циклу арттерапевтичних занять для студентів-першокурсників з метою покращення їх соціальної адаптації до нових умов навчання, інтеграції нового студентського колективу.

Студенти-учасники кластеру благо-ініціатив втілили різноманітні благодійні заходи на локальному рівні, практичну користь від яких мали 103 особи, серед них: 75 дітей різних цільових груп та 28 студентів-першокурсників. Стисло представимо результати, що були отримані студентськими благо-ініціативними командами.

1. *Результати реалізації студентського благодійного проекту "Новорічний настрій – дітям!"*. Для дезадаптованих дітей, які були влаштовані у соціально-психологічний центр реабілітації, була проведена новорічна концертна програма з виступом професійних студентів-танцюристів з інституту мистецтв університету, пісненими номерами студентів-лауреатів творчих конкурсів; дитячими іграми і розвагами, конкурсами і хороводами. Дітям було вручено новорічні подарунки. Для збору подарунків студенти звернулися по допомогу до фахівців благодійного фонду "Громада", реалізуючих місцевий проект "Новорічний марафон Доброчин". На сайті "Доброчину" [2] було розміщено інформацію про проект і оголошення до мешканців міста про їх можливість долучитися до підготовки новорічних подарунків для дітей. Адміністрація центру виразила подяку студентам.

2. *Результати реалізації студентського етно-освітньо-дозвільного проекту "Віра в Диво"*. Для учнів-першокласників була проведена костюмована етно-театральна вистава, що сприяла розширенню в учнів уявлень про традиції святкування дня Святого Миколая. Щотижневне проведення різноманітних народних ігор і конкурсів дозволило створити дружню атмосферу в класі, зміцнити колектив першокласників, збагатити їх духовний потенціал.

3. *Результативність проекту “Чисті парки нашого міста”* позначалася на тому, що учні 4 класу були залучені до екологічної волонтерської діяльності, а саме - під час проведення еко-акцій у міському парку ними було зібрано сухе листя та побутове сміття (використаний папір, пластик тощо). Така робота сприяла засвоєнню молодшими школярами норм екологічно правильної поведінки у міському парку, зокрема, та в повсякденному житті, в цілому. Запровадження еко-проекту наочно продемонструвало один із підходів підвищення ролі дітей і студентської молоді у вирішенні природоохоронних проблем на місцевому рівні.

4. *Впровадження студентського арт-проекту для першокурсників “Арт-терапія – зміцнення творчості”* сприяло підвищенню рівня соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників педагогічного факультету університету, що позначилося на стабілізації їх емоційного почуття в університеті, зниженні ступеня тривожності (з 11% до 9%), внутрішньої агресії (з 9% до 8%), ригідності (з 10% до 9%); самоорганізації молодих людей (вимірювання відбувалося за методикою Айзенка “Самооцінка психічних станів”). З першокурсниками було проведено цикл арт-терапевтичних занять із казко-терапії, ізо-терапії та музичної терапії. Вдалося їй підвищити соціальну активність першокурсників через їх залучення до участі у Всеукраїнській благодійній акції “День щастя” від компанії “МакДональдз”.

Суспільна користь від успішної реалізації кластеру студентських благо-ініціатив для місцевої громади позначилася: на збільшенні кількості студентів-добровільців з різних факультетів, які об'єдналися у благоініціативний загін, що в свою чергу, впливає на розвиток студентського волонтерського руху в громаді (якщо в минулому, 2009-2010 н. р. у складі загону було 8 студентів з 1 факультету, то в 2010-2011 н. р. стало 15 студентів з трьох); на оптимізації внутрішньогрупової взаємодії першокурсників та поширенні такої взаємодії у студентському співтоваристві (зі студентами і викладачами інших факультетів); на поширенні соціального партнерства студентів з куратором першокурсників, викладачами, з персоналом соціально-психологічного реабілітаційного центру, загальноосвітніх шкіл міста, представниками міських благодійних фондів; волонтерський контекст взаємодії студентів із фахівцями з інших установ сприяв збагаченню їх соціальних контактів і окресленню вже на вузівському етапі можливих перспектив щодо їх працевлаштування у міських закладах, де втілювалися проекти або в інших установах, що є партнерами для цих закладів; на залученні учнів до благодійної діяльності, що відбувалося у навчальних закладах під час проходження студентами соціально-педагогічної практики.

Таким чином, перспективним є збільшення студентського благо-ініціативного загону, що, в свою чергу, буде впливати на динамічний розвиток кластеру студентських благо-ініціатив на локальному рівні.

Література

1. Азарова Т. В., Абрамов Л. К. Соціальні технології. Ч.2. Кіровоград: ІСРМ., 2005. – 108 с.

2. <http://www.dobrochin.org>